

Категорія справи № 761/49109/19: Цивільні справи (з 01.01.2019); Справи окремого провадження; Справи про видачу і продовження обмежувального припису.

Надіслано судом: не визначено. Зареєстровано: 19.02.2021. Оприлюднено: 19.02.2021.

Дата набрання законної сили: 10.02.2021

Номер судового провадження: 61-9144св20

Верховний
Суд

Постанова

Іменем України

10 лютого 2021 року

м. Київ

справа № 761/49109/19

провадження № 61-9144св20

Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду:

головуючого - Синельникова Є. В.,

суддів: Білоконь О. В., Сакари Н. Ю., Хопти С. Ф. (суддя-доповідач),

Шиповича В. В.,

учасники справи:

заявник - ОСОБА_1 ,

представник заявника - ОСОБА_2 ,

заінтересована особа - ОСОБА_3 ,

розглянув у порядку спрощеного позовного провадження касаційну скаргу ОСОБА_1 , подану представником ОСОБА_2 , на рішення Шевченківського районного суду м. Києва

від 26 грудня 2019 року у складі судді Осаулова А. А. та постанову Київського апеляційного суду від 26 травня 2020 року у складі колегії суддів:

Семенюк Т. А., Рейнарт І. М., Кирилюк Г. М.,

ВСТАНОВИВ:

Короткий зміст позовних вимог та їх обґрунтування

У грудні 2019 року ОСОБА_1 звернулась до суду із заявою про видачу обмежувального припису, заінтересована особа - ОСОБА_3 .

Заяву мотивовано тим, що 01 грудня 2017 року між ОСОБА_1 та ОСОБА_3 зареєстровано шлюб.

Вона має та виховує двох малолітніх дітей: ОСОБА_4 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , та ОСОБА_5 , ІНФОРМАЦІЯ_2 .

20 червня 2019 року ОСОБА_3 вчинив сварку в квартирі та виїхав із неї.

3 липня 2019 року ОСОБА_3 почав висувати вимоги про продаж

квартири АДРЕСА_1 , на що вона не погодилась, оскільки квартира придбана за її кошти і це єдине житло її та її дітей.

08 серпня 2019 року ОСОБА_3 надіслав їй на мобільний телефон текстове повідомлення з вимогою укласти з ним договір оренди, відповідно до якого він погоджується з тим, що вона проживає в квартирі, але має виплачувати орендну плату в сумі 1 500 доларів на місяць з передачею йому у заставу автомобіля «Audi A3».

12 серпня 2019 року ОСОБА_3 , знаходячись у квартирі

АДРЕСА_1 , з метою примусити її продати квартиру і розділити порівну отримані від продажу кошти, розібрав частину меблів і вивіз їх у невідомому напрямку. Того ж дня приблизно між 22 та

23 годинами ОСОБА_3 наніс їй удар в обличчя, завдавши легке тілесне ушкодження. У період 15-17 серпня 2019 року ОСОБА_3 погрожував фізичною розправою та позбавленням життя щодо неї, її дітей та батьків, а також знищити шляхом підпалу приватний будинок, у якому проживають батьки.

Зазначила, що у ніч з 06 на 07 вересня 2019 року ОСОБА_3 пошкодив автомобіль «Audi A3». Надалі ОСОБА_3 з групою невідомих осіб здійснював неправомірні дії, що виразились у пошкодженні квартири руйнуванням у ній стін, датчиків охоронної сигналізації, електричних та водопровідних комунікацій, вивезенні з квартири її цінних речей та одягу, у тому числі і тих, що належать дітям. Внаслідок цих дій квартира є повністю зруйнованою і непридатною для проживання в ній.

Таким чином, ОСОБА_3 систематично застосовує до неї та її дітей домашнє насильство - діяння фізичного, психологічного та економічного насильства, що вчиняються за місцем проживання.

У зв'язку із викладеним, ОСОБА_1 просила суд видати стосовно ОСОБА_3 обмежувальний припис на строк 6 місяців, встановивши наступні заходи та покласти на нього такі обов'язки: заборонити

ОСОБА_3 перебувати в місці постійного проживання

ОСОБА_1 у квартирі

АДРЕСА_1 ; заборонити ОСОБА_3 наближатися на відстань ближче ніж 500 метрів до будинку

АДРЕСА_1 .

Короткий зміст рішення суду першої інстанції

Рішенням Шевченківського районного суду м. Києва від 26 грудня 2019 року заяву ОСОБА_1 залишено без задоволення.

Рішення суду першої інстанції мотивовано тим, що заявником не надано суду належних та допустимих доказів вчинення ОСОБА_3 психологічного та фізичного насильства щодо заявника та її дітей, а самі лише твердження заявника про те, що ОСОБА_3 чинить психологічне, економічне та фізичне насильство щодо сина, суд не може покласти в основу рішення, оскільки вони не підтверджуються матеріалами справи.

Не знайшли свого підтвердження у судовому засіданні і ризики, які можуть настати у разі незастосування відносно заінтересованої особи обмежувального припису. Також суд зазначив, що заборона ОСОБА_3 перебувати у квартирі АДРЕСА_1 порушить його право, оскільки вказана квартира належить йому на праві спільної часткової власності разом із ОСОБА_1 .

Короткий зміст постанови суду апеляційної інстанції

Постановою Київського апеляційного суду від 26 травня 2020 року апеляційну скаргу представника ОСОБА_1 ОСОБА_6 залишено без задоволення. Рішення Шевченківського районного суду

м. Києва від 26 грудня 2019 року залишено без змін.

Постанову суду апеляційної інстанції мотивовано тим, що заявником не надано жодних доказів щодо внесення до Єдиного державного реєстру випадків насильства відомостей щодо дітей та заявника. Також, заявником не надано суду належних та допустимих доказів вчинення ОСОБА_3 психологічного та фізичного насильства щодо заявника та її дітей, а лише твердження заявника.

На підтвердження вимог заяви про видачу обмежувального припису ОСОБА_1 надала копії витягу з Єдиного державного реєстру кримінальних проваджень з якого вбачається, що 15 серпня 2019 року внесено відомості по заяві ОСОБА_1 за фактом нанесення тілесних ушкоджень (частина перша статті 125 КК України). Проте

ОСОБА_3 про підозру у вчиненні вказаного правопорушення не повідомлялося, до адміністративної чи кримінальної відповідальності в

будь-якому вигляді за вказаним фактом останній не притягався, будь-яких доказів на підтвердження нанесення тілесних ушкоджень або вчинення ним психологічного насильства матеріали справи не містять.

Як вбачається з матеріалів справи, між ОСОБА_1 та

ОСОБА_3 існує спір щодо розподілу нерухомого майна - квартири

АДРЕСА_1 . Суд апеляційної інстанції зазначив, що звернення заявника із заявою до органів поліції не підтверджує факт домашнього насильства, оскільки він стосується конфлікту між заявником та ОСОБА_3 з приводу користування майном. У діях останнього не встановлено факту застосування домашнього насильства у визначених Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» формах.

Короткий зміст вимог касаційної скарги

У касаційній скарзі, поданій у червні 2020 року до Верховного Суду, ОСОБА_1 в особі представника ОСОБА_2 , посилаючись на неправильне застосування судами норм матеріального права та порушення норм процесуального права, просила скасувати судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій і ухвалити нове судові рішення, яким задовольнити її заяву.

Надходження касаційної скарги до суду касаційної інстанції

Ухвалою Верховного Суду від 30 липня 2020 року відкрито касаційне провадження у справі та витребувано її з суду першої інстанції.

У серпні 2020 року справа надійшла до Верховного Суду.

Ухвалою Верховного Суду від 15 січня 2021 року справу за заявою ОСОБА_1 , заінтересована особа - ОСОБА_3 , про видачу обмежувального припису призначено до судового розгляду.

Аргументи учасників справи

Доводи особи, яка подала касаційну скаргу

Касаційна скарга мотивована тим, що судами при розгляді справи не враховано висновки, викладені у постанові Верховного Суду від 05 вересня 2019 року у справі № 756/3859/19.

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» не передбачає, що факт домашнього насильства має підтверджуватись пред'явленням кривднику підозри чи обвинувачення або наявністю притягнення кривдника до адміністративної чи кримінальної відповідальності. Суди попередніх інстанцій не врахували, що відповідно до статті 1 Закону України «Про запобігання та

протидію домашньому насильству» домашнє насильство - діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, а також погрози вчинення таких діянь. Тобто фактична наявність таких діянь чи погроза вчинення таких діянь вже є домашнім насильством.

У провадженні слідчого відділу № 1 Шевченківського управління поліції Головного управління Національної поліції у м. Києві знаходяться два кримінальних провадження: кримінальне провадження внесене до ЄРДР

15 серпня 2019 року № 12019100100007750 за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого частиною першою статті 125 КК України (умисні легкі тілесні ушкодження); кримінальне провадження внесене до ЄРДР 21 серпня 2019 року № 12019100100007942 за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого статтею 126-1 КК України (домашнє насильство). Тобто ці кримінальні провадження жодним чином не пов'язані з правом власності на квартиру чи іншим майном, а пов'язані саме із заподіянням фізичної та психологічної шкоди заявниці.

У результаті систематичних протиправних дій чоловіка, що зафіксовано у висновках органів поліції які залучені до матеріалів справи, тривалого досудового розслідування кримінальних проваджень органами поліції Шевченківського управління поліції Головного управління Національної поліції у м. Києві, потерпілій ОСОБА_1 завдано психологічних страждань, великий економічний тиск, оренда іншого житла так як у квартирі по місцю реєстрації потерпілої та її дітей неможливо проживати, фактичне викрадення одягу та особистих речей потерпілої та її дітей, внаслідок чого погіршилась якість її життя, що є для останньої довготривалою

психотравмуючою дією та супроводжується емоційним переживанням негативного спектру, а саме тривоги, страху, приниження, безпомічності та безвиході. Додаткового хвилювання за добробут, здоров'я та морально-психологічний стан дітей.

Відзив на касаційну скаргу до суду не надійшов

Фактичні обставини справи, встановлені судами

01 грудня 2017 року між ОСОБА_3 та ОСОБА_1 зареєстровано шлюб (а. с. 9).

У ОСОБА_1 є двоє дітей: ОСОБА_4 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , та ОСОБА_5 , ІНФОРМАЦІЯ_2

(а. с. 10, 11).

У власності ОСОБА_1 та ОСОБА_3 знаходиться квартира

АДРЕСА_1 .

Згідно витягу з Єдиного реєстру досудових розслідувань, 14 серпня 2019 року ОСОБА_1 повідомила Шевченківське управління поліції Головного управління Національної поліції у м. Києві про вчинення кримінального правопорушення, а саме 12 серпня 2019 року приблизно о

22 год. 00 хв., за адресою: АДРЕСА_1 , чоловік ОСОБА_3 наніс тілесні ушкодження (а. с. 13).

Відповідно до довідок Шевченківського управління поліції Головного управління Національної поліції у м. Києві від 21 серпня 2019 року та

27 вересня 2019 року зареєстрована заява ОСОБА_1 щодо пошкодження майна у квартирі ОСОБА_3 13 серпня 2019 року та

18 вересня 2019 року (а. с. 14, 23).

Позиція Верховного Суду

Частиною третьою статті 3 ЦПК України передбачено, що провадження у цивільних справах здійснюється відповідно до законів, чинних на час вчинення окремих процесуальних дій, розгляду і вирішення справи.

Згідно з частиною другою статті 389 ЦПК України підставами касаційного оскарження судових рішень, зазначених у пункті 1 частини першої цієї статті, є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права виключно у таких випадках: 1) якщо суд апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні застосував норму права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку; 2) якщо скаржник вмотивовано обґрунтував необхідність відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду та застосованого судом апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні; 3) якщо відсутній висновок Верховного Суду щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах; 4) якщо судові рішення оскаржується з підстав, передбачених частинами першою, третьою статті 411 цього Кодексу.

Касаційна скарга ОСОБА_1 , подана представником ОСОБА_2 , задоволенню не підлягає.

Мотиви, з яких виходить Верховний Суд, та застосовані норми права

Згідно із частиною першої і другої статті 400 ЦПК України переглядаючи у касаційному порядку судові рішення, суд касаційної інстанції в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, перевіряє правильність застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими. Суд касаційної інстанції перевіряє законність судових рішень лише в межах позовних вимог, заявлених у суді першої інстанції.

Відповідно до частини першої статті 263 ЦПК України судові рішення повинно ґрунтуватися на засадах верховенства права, бути законним і обґрунтованим.

Законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права із дотриманням норм процесуального права.

Обґрунтованим є рішення, ухвалене на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні.

Основним нормативно-правовим актом, який регулює спірні правовідносини, є Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Цей Закон визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спрямовані на захист прав та інтересів осіб, які постраждали від такого насильства.

Згідно з пунктами 3, 4, 14 та 17 частини першої статті 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» домашнє насильство - це діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь.

Економічне насильство - це форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру.

Психологічне насильство - це форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи.

Фізичне насильство - це форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру.

Відповідно до пункту 2 частини першої статті 24 Закону України

«Про запобігання та протидію домашньому насильству» до спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству належить обмежувальний припис стосовно кривдника.

За пунктом 7 частини першої статті 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» обмежувальний припис стосовно кривдника - це встановлений у судовому порядку захід тимчасового обмеження прав чи покладення обов'язків на особу, яка вчинила домашнє насильство, спрямований на забезпечення безпеки постраждалої особи.

Згідно з частиною третьою статті 26 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» рішення про видачу обмежувального припису або про відмову у видачі обмежувального припису приймається на підставі оцінки ризиків.

У пункті 9 частини першої статті 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначено, що оцінка ризиків - це оцінювання вірогідності продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті постраждалої особи.

Згідно з пунктом 3 частини першої статті 350-4 ЦПК України у заяві про видачу обмежувального припису повинно бути зазначено обставини, що свідчать про необхідність видачі судом обмежувального припису, та докази, що їх підтверджують (за наявності).

Відповідно до частини першої статті 350-6 ЦПК України, розглянувши заяву про видачу обмежувального припису, суд ухвалює рішення про задоволення заяви або про відмову в її задоволенні.

З урахуванням змісту вищевказаних норм, видача обмежувального припису є заходом впливу на кривдника, який може вживатися лише в інтересах постраждалих осіб та у разі настання певних обставин та наявності ризиків.

Суди під час вирішення заяви про видачу обмежувального припису мають надавати оцінку всім обставинам та доказам у справі, вирішувати питання про дотримання прав та інтересів дітей і батьків, а також забезпечити недопущення необґрунтованого обмеження прав у разі безпідставності та недоведеності вимог заяви.

Під час вирішення питання про наявність підстав для видачі обмежувального припису суди мають встановлювати, яким формам домашнього насильства піддавався заявник, та оцінювати ризики продовження у майбутньому домашнього насильства у будь-якому його прояві.

За змістом частини третьої статті 12, частини першої статті 81 ЦПК України кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень

Згідно з частиною шостою статті 81 ЦПК України доказування не може ґрунтуватися на припущеннях.

Встановивши, що у порушення вимог статей 12, 81 ЦПК України заявник не надала суду належних й допустимих доказів на підтвердження фактів вчинення ОСОБА_3 фізичного, економічного та психологічного насильства відносно неї, а також ризиків настання насильства у майбутньому, суд першої інстанції, з висновком якого погодився й суд апеляційної інстанції, обґрунтовано відмовив у задоволенні заяви ОСОБА_1. Сам факт звернення заявника до органів поліції свідчить про наявність конфлікту між подружжям та не підтверджує факт вчинення ОСОБА_3 домашнього насильства, що є необхідною умовою застосування судом до відповідної особи спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству, які визначені Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

До подібних висновків дійшов Верховний Суд у постановках від 29 серпня

2019 року у справі № 640/23804/18 (провадження № 61-3848св19) та

від 02 вересня 2020 року у справі № 635/4854/19-ц (провадження

№ 61-3510св20).

Відповідно до частини четвертої статті 263 ЦПК України при виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування відповідних норм права, викладені в постановях Верховного Суду.

На підтвердження вимог заяви про видачу обмежувального припису ОСОБА_1 надала копії витягу з Єдиного державного реєстру кримінальних проваджень відповідно до яких 15 серпня 2019 року внесено відомості за заявою ОСОБА_1 за фактом нанесення тілесних ушкоджень (частина перша статті 125 КК України).

Проте ОСОБА_3 про підозру у вчиненні вказаного правопорушення не повідомлялося, до адміністративної чи кримінальної відповідальності у

будь-якому вигляді за вказаним фактом не притягався, будь-яких доказів на підтвердження нанесення тілесних ушкоджень або вчинення ним психологічного насильства матеріали справи не містять.

Колегія суддів погоджується з висновком судів про те, що між сторонами існує спір щодо нерухомого майна, а саме квартири

АДРЕСА_1 .

Як встановлено судами у цій справі квартира належить на праві власності ОСОБА_5 та ОСОБА_3 . За таких обставин покладення на ОСОБА_3 заборони перебувати у квартирі, яка належить йому на праві власності, порушує його право на користування цією квартирою, і такий захід не може бути визнаний пропорційним за обставин цієї справи.

З урахуванням вказаного, суди першої та апеляційної інстанцій належним чином дослідили зібрані у справі докази, надали належну оцінку доказам та аргументам учасників справи, а тому доводи касаційної скарги щодо порушення судами норм матеріального права є необґрунтованими і зводяться значною мірою до переоцінки доказів, що відповідно до положень статті 400 ЦПК України перебуває поза межами повноважень суду касаційної інстанцій.

Відповідно до статті 410 ЦПК України суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а судові рішення - без змін, якщо рішення, переглянуте в передбачених статтею 400 цього Кодексу межах, ухвалено з додержанням норм матеріального і процесуального права.

Враховуючи наведене, колегія суддів вважає за необхідне залишити касаційну скаргу без задоволення, судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій без змін, оскільки доводи касаційної скарги висновків судів не спростовують.

Керуючись статтями 400, 409, 410, 416 ЦПК України, Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду

ПОСТАНОВИВ:

Касаційну скаргу ОСОБА_1 , подану представником ОСОБА_2 , залишити без задоволення.

Рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 26 грудня 2019 року та постанову Київського апеляційного суду від 26 травня 2020 року залишити без змін.

Постанова суду касаційної інстанції набирає законної сили з моменту її прийняття, є остаточною та оскарженню не підлягає.

Головуючий

Є. В. Синельников

Судді:

О. В. Білоконь

Н. Ю. Сакара

С. Ф. Хонта

В. В. Шипович